

LUGEJA KIRI | Hillar Viks: punalaulik? Georg Otsa ei saa hinnata tänase kõikelubatavuse platvormilt

Selle kirjatüki ajendiks on Hanno Matto kirjutis („Milleks selline otsus? Georg Otsa mälestusmärgis puudub laulja ise täielikult“, 22.4) Georg Otsa mälestusmärgi ideekonkursi kohta, mille võitis töö nimega „Muusa“. Olen samuti meie kuulsaima laulja fänn, lisaks võtsin osa nii Georg Otsa kui ka Jaan Krossi mälestusmärkide äsjastest ideekonkurssidest. Krossi konkursil töö „Homo ludens – mängiv inimene“ konsultandina ja Otsa konkursil töö „Paralleelmaailmad“ ühe autorina.

Kõigepealt pean viskama kivi Tallinna linnavalitsuse kapsaaeda selle pärast, et inimestel ei ole võimalust mõni aeg peale tulemuste avalikustamist enam võistlustöödega tutvuda. Linnavalitsuse kodulehel on küll rubriik „Toimunud ideekonkursid“, aga seal on info eelmisest, läbi kukkunud Otsa mälestusmärgi konkursist. Viimase Otsa konkursi teave on küll veel linna uudistes üleval, aga žürii protokoll mõlema konkursi kohta on kättesaadav ainult „pühendatutele“.

Olles nende tööde ettevalmistamisel vestelnud mitme nimeka skulptoriga kuulsin ühte ja sama etteheidet: konkursside tingimused kuulutatakse välja, aga lõppotsuse tegemisel võidakse neid suvaliselt ignoreerida.

Kõigepealt Jaan Krossist

Meie võistlustöös astub Jaan Kross välja tammisest uksest – ta tuleb otse 16. sajandi Tallinnast materjali kogumast, käe peal väike elustunud Baltahar Russow. Võistlusülesandes oli välja pakutud kaks võimalikku kohta, neist teine, kirjeldatud konkursitingimuste punktis 2.6. : „Juhul, kui mälestusmärgi kontekstis käsitletakse ka Dunkri tn1// Kullassepa tn 2 hoone tumma otsaseina, mis avaneb Kullassepa tänava poole (Võistlusala B) tuleb seda käsitleda kogu seinapinna ulatuses.“

Ja nüüd tekst žürii protokollist meie töö kohta: „Nii nagu gootilik portaal pole kunagi olnud Dunkri tn. 1 // Kullassepa tn. 2 hoone arhitektuuri osa, kuna hoone pärineb 19. sajandi teisest poolest, ei mänginud see hoone Jaan Krossi elus tähenduslikku rolli.“
Tähendab, ikkagi ei tohtinud sellele kohale ideed välja pakkuda?

Lõik žürii protokollist sama töö kohta: „Võistlustöö puhul väärrib esiletõstmist selle särav idee. Teose konseptsioon on ootamatu ja intrigeeriv, Dunkri tn1//Kullassepa tn 2 otsasina sisse modelleeritud portaal ning „ukse“ vahelt tänavaruumi joonistuv valgusvihk

epl.delfi.ee

25.04.2020 17:00

Hillar Viks

31000

Estonia teater

mõjuvad kutsuvalt, andes tänavasopistusele uue ruumilise mõõtme”. No mida sa veel tahad, kui tegemist oli IDEEKONKURSIGA. Paraku järgneb külm dušš: „Kaasaegne kultuuriparadigma taunib pseudoajalooliste lugude jutustamist”. Huvitav, mis lood siis Krossi romaanid olid: pseudo- või pärisajaloolised? Või hoopis kunst? Mina andsin meie loole seemne, lõplikult kasvas sellest ilusa asja valmis skulptor Tauno Kangro, planšetid tegi arhitekt Anna Šimko.

Nüüd Georg Otsast

Miks eelmine konkurss läbi kukkus? Lõik žürii otsusest: „Ükski töö ei lisa piisaval määral uusi avaliku ruumi kvaliteete: värsket ja mugavat ruumi, milles viibida kontserdi või etenduse vaheajal või rahvusoperist mööda jalutades. Estonia teater kui oluline kultuuriobjekt nõuaks head läbitöötatud väljakuruumi kõigil neljal küljel.”

No tore, teeme siis paremini. Lõik äsjalõppenud Otsa ideekonkursi kutsest: „On oluline, et mälestusmärk annaks edasi nii Georg Otsa tähtsust ja tähendust kui rikastaks linnaruumi. Mälestusmärk peab looma kunstiga laetud koha – andma põhjuse linnaruumis korraks seisatada – ning moodustama mõtestatud terviku ümbritseva linnaruumiga”.

Milles siis seisnes Otsa tähtsus? Sellele küsimusele ei ole võimalik vastata vaatamata sisse sellesse aega, milles ta elas. Tulemuseks on sapised kommentaarid stiilis „punalaulik“. Tegelikult oli Otsal meie rahvuse ja kultuuri säilimeses eksistentsiaalne tähtsus, sest ta oli nõukogude ajal oma härrasmeheliku käitumisega saadik Eesti Vabariigi kultuurieliidi hulgast. Ka siis, kui ta laulis „Sevastopoli valssi”.

Nõukogude režiimi eesmärk oli muuta kogu 1/6 planeedist venekeelseks nõukogude rahvaks. Assimilatsiooni eeltingimuseks on rahvuse madal enesehinnang. Ots aitas eestlastel eneseuhkust üleval hoida ajal, kui väga-väga paljud endisest Eesti kultuurieliididist olid Siberis, mulla all või teisel pool vett. Mitte asjata ei ole meie töö nimi „Paralleelmaailmad”. Mõelgem olukorrale, kus 1949. aastal Georg laulis lava aristokraat Jevgeni Onegini ja samal ajal veeti loomavanunits minema „nõukogudevaenulikkude elementi”.

Selleks ongi meie töös kaks paralleelselt jooksvat infostendi – Georg Otsa isiklik elu kunstis ja poliitiline taust, millest sõltus kogu tollase inimese elu. See olukord erineb totaalselt tänapäevasest, aga seda hakatakse unustama ja andma Otsale hinnanguid tänase kõikelubatavuse platvormilt. Häbi, astus kompareisse! Aga elulooraamat ütleb, et nõnda ta säästis lähedasi küüditamisest.

Meie töös on välja pakutud, et Ots seisab Estonia Talveaia paremal küljel ja ta pea kohal on tema enda nimeline väikeplaneet, kust on suunatud valgus suure kunstniku kujule. Arvestades lähtetingimustes soovitud linnaruumi terviklikku lahendust, on vasakul küljel reserveeritud koht ka lavapartner Endel Pärnale nii nagu ta oli: särav nii silindris härrasmehe kui ka lihtsameelse Sancho Panzana. Ots on aga Don Quiote kostüümis, lava serval stroof „Töötuse laulust” – mees, kes püüdis haarata tähte...

Üks asi veel, mis zürri protokollis ei kajastu, kuid millise ettepaneku ma tahaksin viia avalikkuse ette: Georg Otsa juubeliüritused andsid aimu, milline tohutu varandus peitub meie filmiarhiivides ja fonoteekides. Miks mitte kujundada praegune Estonia restoran, mis ei võimalda praegu isegi etenduse vaheajal kiiresti kohvi ja kooki nautida, ümber Ooperikohvikuks, kus on võimalik pärast kujude ja portreemaalide ees mõtisklust siirduda endisesse Talveaeda, et kuulda ja näha nende kunsti suurelt ekraanilt?